

Mérce és ihletés

„Estére mi marad belőlem?” Pilinszky János van Gogh-jaival együtt éppen azok kérdeznék így, akik tudják-érezik, jelentős alkotói örökséget hagynak maguk után. Kérdésük az emberi munka végső esendőségének tudatából s a világban való lényegi idegenségük, a máshova tartozás szakadékos érzéséből fakad. Mi marad belőlem estémre, holnapra, holnaputánra? „Csatavesztés a földeken.” Az a nyilvánosság előtti, szokatlanul őszinte beszélgetés, amelyet négy éve folytattunk, csatavesztésről szólt. S nem retorikai túlzás ez: annyi megnyert után épp a legfontosabb csatában vesztesre állt. Állni látszott. Állni látszik. Állunk. Állunk. Csatavesztés a magyar katolikus egyházzenében. De most: „Honfoglalás a levegőben.” Győztesen, ahogy a hívó ember halála győzelem.

Szemben ülve vele a rádió stúdiójában, mikor az öt évvel ezelőtti, borús hangulatú beszélgetés vége felé arról a három dologról beszélt, ami bizalommal töltötte el, bárha komoly jövődőlésnek, de valami nagyon távoli dolognak gondoltam halála előérzetét. A három közül az első volt „az a tapasztalat, hogy meg kell halni. ... Az, hogy tudtam-e az Egyháznak és az egyházzenének valamit adni,” mondta, „csak a halálom után fog eldőlni, amikor maga a dolog megszabadul az én személyemtől. A személy nem fontos, a dolog a fontos, a személyt le kell vágni a dologról.” Most: „Madarak, nap, és megint madarak.” Szabad a madár: a saját művét is elengedte. Szabad a mű, alkotójától is szabad.

A magyar gregorián halhatatlan, lezárt mű, de mert egyöntetű, nagy stílus, a szükséges mértékben kiegészíthető is. A maga döntésével lezárult Dobszay gregorián előadóművészete is. Véget ért a Schola Hungarica története, de nem úgy a gregorián előadásának magyar iskolája: követhető, folytatható, akár máshonnan újakezdhető, de a mű teljes, és ebben az értelemben tökéletes is. Szóltak mások, szólnak és szólunk majd a teljes életmű más területeiről: az általános zeneoktatásról, a tankönyvekről, a népzene tudományról, a dallam-történetről, formatanról, a zenei gondolkodást formáló, az egyháziasságot sürgető, a művelődéseméleti és a politikai esszékről, az intézményalapításokról és a szervező munkáról. Folyóiratunkban mindenekelőtt a gregorián és a népének kutatásáról, az egyházzene elméletéről és gyakorlatáról, a liturgia történetéről s még előtte az elméletéről, a liturgikáról. A Tanszakról, a Társaságról.

Most csak szeretett folyóiratáról szólok. Nem az ő gondolata volt, mégis az első pillanattól minden módon támogatta: tekintéllyel, tanulmányokkal, az anyagi háttér megszervezésével. Csak a közvetlen munkatársak tudták, hogy mint a szerkesztőbizottság elnöke teljes szabadságot hagyott a szerkesztőknek. A gyakorlatias anyagot néha kevesellte, az időbeli csúszásokat, voltak, joggal rosszalotta. De egyetlen sort nem erőszakolt ránk, soha egyetlen sort ki nem hagyott. Még csak a jóváhagyást sem igényelte magának. Így hát halálával semmi nem változik. Itt marad, ahogy eddig: mérce és ihletés.